

in pozneje Cerkev. Človek je oboje, zato je tudi življenje delavnik in praznik. So vrednote, ki zanje ni previsoka cena celo žrtvovati življenje. A na poti do teh vrednot je treba dela. Za delo je pa treba vere vase; dejanje hoče volje, in volja zavesti. Tem večja je kaka doba, čim trdneje je verovala v svojo moč. Seveda ni vsak za vse. Moderna veda nas uči tudi v tem ekonomije (Taylorjev sistem). Uči nas pa tudi, kako spoznavati svojo moč (Parsonsova metoda o določanju polklica). V tem zmislu je treba preosnovati tudi šolstvo.

V drugem delu govori o pomenu spoznanja. Zopet najprej posreduje v pravdi, ali je veda za življenje, ali je sama sebi namen. Brani pravice intelekta, a ne na kvar »drugim funkcijam spoznavajočega duha«. Tudi pragmatizem ima svoj prav. Ali, življenje je več kot pa skrb za jutri! S posebno toplino se zavzema Ozvald za pomen »doživljanja« ter »intuicije«. Tu ga očitvidno očaruje Bergson. Nasproti oboževanju vnanjega sveta po pravici postavlja vedno bolj rastoče umevanje notranjosti. S tega vidika so pisana poglavja: Jaz, Ti, Zgodovina — učiteljica v življenju, Umetnost, Verstvo, Logika srca.

V tretjem delu govori o ljubezni in sočutju. Nekak epilog je klic: memento vivere! imej v mislih življenje, a pravó življenje! —

Ne moremo reči, da bi se z vsem ujemali, kar nam nudi ta knjiga. Ta in ona misel je preveč nejasna, ta in ona dvomljiva, ta in ona po našem mnenju tudi zmotna. Toda krivico bi delali pisatelju, če ne bi priznali, da siplje pred nas — iz svojega in tujega — bogastvo misli in da je v tem bogastvu mnogo biserov pravega pedagoškega spoznanja. Nihče ne bo čital te knjige, da se ne bi duševno obogatil. Treba jo je pa res »brati«: večkrat in v odlomkih. Škoda, da o prvem, kar bi želeli izvedeti, o najglobljem zmislu življenja in zadnjem cilju vzgoje, ne ve nič jasnega in določnega povedati. Tu je najbrže vzrok tudi vse druge nejasnosti.

A. U.

S poti. Napisal Izidor Cankar. Založila in izdala Nova založba v Ljubljani. Nova knjižnica 3. — Ko sem sedaj zdržema prebral to knjigo — morda sem jo bolj prevznil, nego prebral — sem se nasmehnil, ko sem se domislil, da mi je rekel nekdo: (ko je spis izhajal v Domu in Svetu) Kakšen potopis pa je to? Niti tega ne pove, kako visok je Markov stolp. In drugi je pisal: »Ti, ali je resnično tisti perverzni Fritz celo duhovnik?« In še tretjega sem se domislil, ko sem avtorju trdil sam: Zares dvomim, če boš še kdaj kaj boljšega napisal. In ko sem bral Stanko Majcenove misli ob tej knjigi in njegovo trditev: »Ta knjiga vsakdanjim skrbem ne pomeni nič, svetu lepote in ljubezni pomeni vse« sem se zavedel, da je moj nasmeh upravičen. »S poti« tolmačim takole: S poti, kjer sem vse svoje sile, vso svojo mlado dušo zakopal v spoznavanje resnične lepote, kjer sem bil sredi milijonov tako prisrčno sam s svojo ljubeznijo do nje — s te poti prihajam k tebi, domovina, in ti najbolj žarki zubelej svoje duše poklanjam za na pot — za novo pot do teh ciljev. Ne tistim, katerim ne pomeni umetnost nič, ampak tistim, ki bi se utegnili okužiti v gnilem ozračju, disorientirati se in propasti — tistim mladim, močnim, hrepenečim veljaj to »zdravilo«. Grenko je. Zakaj toliko šibe, kaljene v strupu in ne v megli, ni še zlepa zažvižgalo nad nami.

Pisatelj je slutil n. pr. vprašanje o višini Markovega stolpa in je odgovoril: »O potopis, ti stara nadloga! Nezakonsko dete jalove zadrege, sramotno dejanje obupanca, pesniška laž nepesniških pisacev. Zgodovina mukotrpnih ur ob pisalniku, nazorni nauk v puščavi domišljije, pavovo perje, utrgano na tujem zelniku« itd. Nekaj takih potopisov smo doživeli, za katere je bilo škoda jelk, ki so padle za papir tem mukotvorcem. — Ljubljana — matjuška naša — ali ni lepa, ali ni resnično hrepenenje vzbujajoča — vsem, ki niso v njej, ali ki pridejo vanjo samo tedaj, ko je vsa slovesna in praznična in se takoj spet poslove! Dà, taka je. Kdor pa se potopi vanjo, ga obide mrzlica, če ni postal alga med algami itd. Težko je biti odkritosrčen in največ poguma je potrebno za to lastnost. Zakaj ljudi ne boš razjezil z ničimer bolj, kakor če jim pomoliš pred obličje zrcalo. Le bodi pripravljen na klofute in pljunke. Kdo pa bi vrtal po lastnem srcu in tipal po lastnih možganih? Ta strašni dolgčas! Še mislijo naj ob literaturi! Kako pa! In samega sebe naj najdejo v njej, svoje temne koticke v srcu, ki jih tako nervozno zaklepajo! Tak je ta spis, kar nič za kratek čas. Programatičen se mi zdi, kjerkoli ga odpreš, vsako poglavje je zase celota: naj je debata pred Assunto, naj je razgovor o moslji, naj je Fritzova pereča ironija, ali Estere nežno, čisto žensko čuvstvovanje, njena velika, odpuščanja polna ljubezen — vse skupaj, ali vse posamič sili, da bereš, ne siliš naprej, ampak se zamisliš in si izprašuješ vest. Nekdo mi je rekel: To ni slovenski spis, to je že evropska knjižica! Utegne imeti prav. F. S. F.

S. Gregorčič. Poezije I. Životopis napisal Ivan Dornik. Ljubljana 1919. Založila Jugoslovanska knjižgarna.

»Zlata knjiga« je doživela novo izdajo v obliki, ki je vzornookusna in neprimerno priročna. Vsebinsko je knjiga ponatis izdaje »Poezij« iz leta 1882. Ugotoviti bi bilo treba, ali je ponatis res točen (kri [3] mesto kri!) in natančen. O tem soditi ne morem, ker nimam prve izdaje pri rokah. (Že tretji sem za Opeko in Medvedom!) Primerjal pa sem besedilo z izdajo iz l. 1885. in sem našel sledeče razlike:¹ Prašam svitile milijone (2) — Svitile prašam milijone (2); upri (2) — upri (3); kri (3) — kri (4) (vide faksimile v Moh. knjigi!); pesmice (9) — pesemce (11); britkóst (10) — bridkóst (13); nédolžno (11) — nedolžno (13); najhujša (14) — narhujša (16); osóde (19) — usóde (21); to prisegam (19) — to prisezam (21); devic (20) — devic (22); grómi (21) — grmi (23); zaječi (22) — zaječi (24); strupene (26) — strupène (26); dete (30) — déte (32); srce (33) — srcé (34); kakó (38) — kakó (39); hčér (39) — hčer (40); zèmlji (39) — zèmlji (40); presnovljanje (41) — presnavljanje (42); »Lastovke ... zvesto« (45) — Lastovke — zvesto. (46); V Celici (47) — V celici (48); zá-me (48) — záme (49); prigréje (50) — prigreje (52); Z njo (51) — Ž njo (53); boj (57) — bój (60); romarica (58) — rómarica (61); željo (60) — željo (63); pogléd (63) — poglèd (66); zanesi (64) — zanesi, (67); bol (65) — ból (68); Gorje ti (65) — Gorje ti, (68); mano (67) — mánø (70); srebrnočisti (68) — srebrno — čisti (71); oh (69) — ah (72);

¹ Netočnosti v pretisku ni zakrivil g. Dornik, ki nam je izjavil, da korekture niti videl ni. Uredn.